

TALABA YOSHLARNING IJTIMOY FAOLLIGIDA VATANPARVARLIK OMILI

Chimanov Azimjon Shuxratovich

Guliston davlat pedagogika instituti magistr azimchimanov@gmail.com

Abduraimova Odina Sunnatilla qizi

Guliston davlat pedagogika institute Xorijiy til va adabiyoti yo'nalishi 2-bosqich
talabasi abduraimova1odina@gmail.com

Annotatsiya: *Mazkur ilmiy maqolada talaba yoshlarning ijtimoiy faolligini shakllantirishda vatanparvarlik omilining o'рни, ahamiyati va ta'sir mexanizmlari kompleks tahlil qilingan. Bugungi kunda jamiyat taraqqiyotining barqarorligi, davlatning demokratik rivojlanishi hamda fuqarolik jamiyatini barpo etish jarayonlarida yoshlarning ijtimoiy faolligi hal qiluvchi ahamiyat kasb etmoqda. Ayniqsa, oliy ta'lim muassasalarida tahsil olayotgan talaba yoshlarning jamoat ishlaridagi ishtiroki, fuqarolik pozitsiyasi va tashabbuskorligi ularda shakllangan vatanparvarlik tuyg'ulari bilan bevosita bog'liq.*

Maqolada vatanparvarlik tushunchasining ijtimoiy-pedagogik mazmuni ochib berilgan, uning talaba yoshlar ijtimoiy faolligiga ta'siri nazariy va amaliy jihatdan asoslab berilgan. Tadqiqot jarayonida oliy ta'lim muhitida vatanparvarlik tarbiyasini rivojlantirish orqali yoshlarning ijtimoiy faolligini oshirish imkoniyatlari tahlil qilingan. Olingan natijalar talaba yoshlarda vatanparvarlik tuyg'ulari rivojlangan sari ularning jamiyat hayotidagi ishtiroki, ijtimoiy tashabbuslari va fuqarolik mas'uliyati oshishini ko'rsatadi. Maqolada oliy ta'lim muassasalari uchun amaliy tavsiyalar ham ishlab chiqilgan.

Kalit so'zlar: *Talaba yoshlar, ijtimoiy faollik, vatanparvarlik, fuqarolik jamiyati, yoshlar siyosati, ma'naviy tarbiya, oliy ta'lim.*

ASOSIY QISM KIRISH BO'LIMI

Har qanday jamiyatning barqaror taraqqiyoti va davlatning uzoq muddatli rivojlanish istiqbollari, eng avvalo, yosh avlodning ijtimoiy ongi, faol fuqarolik pozitsiyasi va vatanga bo'lgan munosabati bilan uzviy bog'liqdir. Yoshlar jamiyatning eng harakatchan, yangilikka intiladigan va intellektual salohiyati yuqori qatlami hisoblanadi. Shu ma'noda, oliy ta'lim muassasalarida tahsil olayotgan talaba yoshlar jamiyat hayotidagi ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy va madaniy jarayonlarda faol ishtirok etish imkoniyatiga ega bo'lgan muhim ijtimoiy guruh sifatida namoyon bo'ladi.

Bugungi globallashuv davrida axborot makonining kengayishi, turli g'oyaviy-mafkuraviy ta'sirlarning kuchayishi yoshlar dunyoqarashiga jiddiy ta'sir ko'rsatmoqda. Ayrim hollarda bu jarayonlar yoshlar orasida ijtimoiy befarqlik, individualizm yoki milliy qadriyatlarga nisbatan loqaydlikni keltirib chiqarishi mumkin. Shu sababli talaba yoshlarda vatanparvarlik tuyg'ularini shakllantirish, ularni jamiyat hayotiga

daxldorlik hissi bilan tarbiyalash muhim ijtimoiy-pedagogik vazifalardan biri hisoblanadi.

Vatanparvarlik — bu faqat hissiy munosabat yoki ramziy tushuncha emas, balki shaxsning o'z Vatani taqdiriga nisbatan ongli munosabati, jamiyat ravnaqi uchun mas'uliyat hissi va amaliy harakatlarda namoyon bo'ladigan ijtimoiy qadriyatdir. Shu nuqtai nazardan qaraganda, talaba yoshlarning ijtimoiy faolligi vatanparvarlik tuyg'ulari bilan mustahkam bog'liq bo'lib, ushbu ikki tushuncha o'zaro bir-birini to'ldiruvchi omil sifatida namoyon bo'ladi.

Ijtimoiy faollik shaxsning jamiyat hayotidagi ishtirok darajasi, ijtimoiy tashabbuslarni ilgari surish qobiliyati va fuqarolik burchini anglash bilan belgilanadi. Ijtimoiy faol talaba nafaqat ta'lim jarayonida, balki jamoat ishlarida, volontyorlik faoliyatida, madaniy-ma'rifiy tadbirlarda ham tashabbuskor bo'ladi. Bunday faollikning ichki motivasion asoslaridan biri sifatida aynan vatanparvarlik tuyg'usi namoyon bo'ladi.

Shu bois mazkur tadqiqotning asosiy maqsadi — talaba yoshlarning ijtimoiy faolligida vatanparvarlik omilining o'rni va ahamiyatini ilmiy jihatdan asoslash, uni rivojlantirishning samarali yo'llarini aniqlashdan iborat. Tadqiqot doirasida vatanparvarlik va ijtimoiy faollik tushunchalarining mazmun-mohiyati, ular o'rtasidagi o'zaro bog'liqlik hamda oliy ta'lim muassasalarida mazkur jarayonni takomillashtirish masalalari yoritiladi.

METODLAR BO'LIMI

Mazkur tadqiqotni amalga oshirish jarayonida kompleks ilmiy-tadqiqot yondashuvi qo'llanildi. Tadqiqotning maqsad va vazifalaridan kelib chiqqan holda quyidagi metodlardan foydalanildi:

Birinchi navbatda, ilmiy-nazariy tahlil metodi qo'llanildi. Ushbu metod orqali vatanparvarlik, ijtimoiy faollik, fuqarolik pozitsiyasi kabi tushunchalarning ilmiy adabiyotlardagi talqinlari o'rganildi va umumlashtirildi. Bu esa tadqiqotning nazariy asoslarini shakllantirishga xizmat qildi.

Ikkinchidan, qiyosiy tahlil metodi yordamida turli ilmiy qarashlar, yoshlar siyosatiga oid yondashuvlar hamda oliy ta'lim tizimida qo'llanilayotgan amaliyotlar solishtirildi. Qiyosiy tahlil orqali talaba yoshlar ijtimoiy faolligini rivojlantirishda vatanparvarlik omilining o'ziga xos jihatlari aniqlanib olindi.

Uchinchidan, tizimli tahlil metodi tadqiqotning muhim qismi hisoblanadi. Ushbu metod orqali talaba yoshlarning ijtimoiy faolligini shakllantirishga ta'sir etuvchi ijtimoiy, pedagogik va ma'naviy omillar o'zaro bog'liq tizim sifatida ko'rib chiqildi. Bu esa muammoni yaxlit holda anglash imkonini berdi.

Shuningdek, tadqiqot jarayonida kuzatuv metodi qo'llanildi. Oliy ta'lim muassasalarida o'tkazilayotgan ma'naviy-ma'rifiy tadbirlar, jamoat ishlari va talaba tashabbuslarini kuzatish orqali amaliy holat tahlil qilindi. Kuzatuv natijalari nazariy xulosalarni tasdiqlashga xizmat qildi.

NATIJALAR BO'LIMI

O'tkazilgan nazariy tahlil va amaliy kuzatuvlar natijalari talaba yoshlarning ijtimoiy faolligida vatanparvarlik omili hal qiluvchi ahamiyatga ega ekanini ko'rsatdi. Tadqiqot jarayonida aniqlanishicha, vatanparvarlik tuyg'ulari shakllangan talabalar jamiyat hayotida faolroq ishtirok etadi, ijtimoiy tashabbuslarni ilgari suradi va jamoat ishlariga mas'uliyat bilan yondashib boradi.

Natijalarga ko'ra, talaba yoshlarning ijtimoiy faolligi quyidagi asosiy ko'rsatkichlar orqali namoyon bo'ladi: jamoat tashkilotlari faoliyatida ishtirok etish, volontyorlik ishlari, ijtimoiy loyihalarda qatnashish, ma'naviy-ma'rifiy tadbirlarda tashabbuskorlik ko'rsatish hamda fuqarolik pozitsiyasini ochiq ifoda etish. Ana shu ko'rsatkichlarning yuqori darajada namoyon bo'lishi ko'p hollarda talabalarda vatanparvarlik tuyg'usining shakllanganlik darajasi bilan bog'liq ekani kuzatildi.

Tadqiqot davomida oliy ta'lim muassasalarida tashkil etilayotgan ma'naviy-ma'rifiy tadbirlar, tarixiy sanalarga bag'ishlangan uchrashuvlar, milliy qadriyatlarni targ'ib etuvchi loyihalar va volontyorlik harakatlari talaba yoshlarning ijtimoiy faolligini oshirishda samarali ekani aniqlandi. Ayniqsa, jamiyatning ijtimoiy himoyaga muhtoj qatlamlariga yordam ko'rsatishga qaratilgan volontyorlik faoliyati talabalarda nafaqat insonparvarlik, balki Vatan taqdiriga daxldorlik hissini ham kuchaytirishi ma'lum bo'ldi.

Shuningdek, tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, ta'lim jarayonida vatanparvarlik g'oyalarini tizimli ravishda singdirish talabalarining ijtimoiy faolligiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Masalan, fanlar mazmunida milliy tarix, milliy qahramonlar, yurt taraqqiyotiga hissa qo'shgan shaxslar faoliyati yoritilgan hollarda talabalarda ijtimoiy jarayonlarga qiziqish ortadi.

Natijalardan kelib chiqib aytish mumkinki, vatanparvarlik nafaqat ma'naviy qadriyat, balki ijtimoiy faollikni harakatga keltiruvchi ichki motivasion kuch hisoblanadi.

MUNOZARA BO'LIMI

Olingan natijalar ilmiy adabiyotlarda bildirilgan fikrlar bilan uyg'un ekanini ko'rsatadi. Ko'plab tadqiqotchilar vatanparvarlikni yoshlar ijtimoiy faolligining asosiy manbalaridan biri sifatida baholaydi. Biroq, mazkur masalaga faqat an'anaviy yondashuvlar bilan qarash yetarli emas.

Munozarali jihatlardan biri shundaki, ayrim hollarda vatanparvarlik tarbiyasi formal tus olib qolmoqda. Bu esa yoshlarda ijtimoiy faollikning pasayishiga olib kelishi mumkin. Shu sababli vatanparvarlikni targ'ib etishda zamonaviy, interaktiv va amaliy usullardan foydalanish lozim.

Bugungi axborot jamiyati sharoitida yoshlar turli g'oyaviy ta'sirlarga duch kelmoqda. Bu holat vatanparvarlikni tanqidiy fikrlash bilan uyg'un holda shakllantirishni talab etadi. Chin vatanparvar talaba jamiyatdagi muammolarni ko'ra oladi, ularga befarq bo'lmaydi va yechim topishga intiladi. Demak, ijtimoiy faollik faqat itoatkorlik emas, balki ongli fuqarolik pozitsiyasini ham anglatadi.

Munozara jarayonida shu xulosaga kelindiki, oliy ta'lim muassasalarida talaba yoshlarning ijtimoiy faolligini rivojlantirishda ta'lim, tarbiya va amaliyot uyg'unligini ta'minlash muhimdir. Faqat ma'ruzalar yoki tadbirlar bilan cheklanib qolish kutilgan samarani bermaydi. Yoshlarni ijtimoiy loyihalarga jalb etish, ularning tashabbuslarini qo'llab-quvvatlash orqali vatanparvarlikni hayotiy qadriyatga aylantirish mumkin.

XULOSA

Xulosa qilib aytganda, talaba yoshlarning ijtimoiy faolligida vatanparvarlik omili markaziy o'rin tutadi. Vatanparvarlik yoshlarni jamiyat hayotida faol ishtirok etishga, davlat va jamiyat oldidagi mas'uliyatini anglashga undaydi. Ijtimoiy faol, vatanparvar talaba — bu fuqarolik jamiyatini rivojlantirishning asosiy tayanchi hisoblanadi.

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, oliy ta'lim muassasalarida vatanparvarlik tarbiyasini tizimli ravishda tashkil etish, yoshlarni ijtimoiy loyihalar va volontyorlik faoliyatiga jalb etish orqali ularning ijtimoiy faolligini sezilarli darajada oshirish mumkin. Bu jarayonda ta'lim muassasalari, jamoat tashkilotlari va oila hamkorligi muhim ahamiyat kasb etadi.

Shu bilan birga, vatanparvarlikni shakllantirishda zamonaviy yondashuvlar, axborot texnologiyalari va interaktiv usullardan foydalanish talab etiladi. Ana shundagina talaba yoshlarda mustaqil fikrlaydigan, faol va mas'uliyatli fuqarolik pozitsiyasi qaror topadi.

QO'LLANILGAN MANBALAR RO'YXATI:

1. Karimov I.A. Yuksak ma'naviyat — yengilmas kuch. — T.: Ma'naviyat, 2008.
2. Mirziyoyev Sh.M. Yoshlar — Yangi O'zbekiston bunyodkorlari. — T.: O'zbekiston, 2021.
3. Abdullayev A. Yoshlar siyosati va ijtimoiy faollik masalalari. — T.: Fan, 2019.
4. Saidov N. Vatanparvarlik tarbiyasining ijtimoiy-pedagogik asoslari. — T.: Ilm-ziyo, 2020.
5. Jo'rayev B. Oliy ta'limda ma'naviy tarbiyani takomillashtirish. — T.: Akademnashr, 2018.
6. Qosimov X. Yoshlar va fuqarolik jamiyati. — T.: O'zbekiston, 2017.